

H. Johannson

Mõtted

Eesti põllutöö olude
korraldamisest

Sind 10 kop.

ARHIIV-
RAAMATUKOGU
H. LEOKE

Kirjastaja H. Leoke, Wiljandis

Arhiivfond

A. Johannson

Mõtted

Õesti põllutöö olude

korraldamisest

33

ARHIIV-
RAAMATUKOGU
HLEOKE

Kirjastaja S. Leofe Wiljandis

Arhiivikirjeldus

A. Beet'i trüff, Wiljandis.

ENSV
Riiklik Arhiiv
Raamatukogu

S 18630 ✓

ARHIIV-
RAAMATUKOGU
TALLINN

„Põllutöö on kõikide kunsttööde seas kõige esimene. Ilma selleeta ei ole kaupmehi, ega ka muid. Ainult see, mida maa annab, on tõelik rikkus. See, kes oma maat kohta parandab, uusi maid üles võtab ja soofi kuitatab, see võidab ilusamad võidud.“

Nõnda kõneles omal ajal Preisi kuningas Friedrich Teine, keda ajalugu tema selge meelelaadi ja suurte tegude pärast „Suureks“ on nimetanud. Ja see kõne annab meile sellest selget tunnistust, kuidas tolleaegne Preisi riigi ülem valitseja põllutöö üle waimustatud oli ja seda waimustust ka oma riigi alamate, Preisi põlluharija rahwa juures kasvutada püüdis. Tõendatakse, et Friedrich Suur Preisi põllumajanduse edenemisele aluse pannud.

Waimustus põllutöö kohta on siis esimene ja tähtsam abinõuu, mis põllumeest edenema ja teda selle juures kõige suuremaid waewapägemisi unustama sunnib.

Aga mitte üksipäinis paljas waimustus ei wõi põllumajandust edendada ja seda kõige tähtsama seisukoha peale tõsta, waid ka kindel teadmine, et see tõesti kõige teiste tööde wanatumata alus ja ülewal hoidja on, ja selle teadmise põhjal edasipüüdmine ning sellekohaste abinõude otsimine.

Sellekohastest abinõudest on kõige tähtsamad: 1) põllu-töörahma olude korraldamine, 2) põllutöö hariduse tõstmine ja 3) ühistegewus.

Põllu-töörahma olude korraldus, mis wiimastel aegadel terwes Weneriigis päewaküsimuseks on muutunud, on tõesti nii tähtjas asi, et ilma sellela enam praegusel ajal edasi ei saa; selle küljes ripub terve meie suure isamaa kui ka meie weikeste Gesti kodumaa põllumajanduse edenemine ehk tagurpidi minemine. Wäljamaades, kus selles asjas juba mitmesuguseid katseid on tehtud ja selle läbi ka mõnesuguseid edusammusi teha wõidud, harutatakse seda asja ka niisama suure põnewusega, kui meie kodumaalgi. On näituseks mõnel pool wäljamaades põllupidamist kapitalistest seisukohast armustama hakatud ja selle läbi otjusele

jõutud, et wiimastel aegadel maakapital oma väärtuse poolest langenud on, mis läbi põlluharimine enam nii tulus ei ole kui endisel ajal, mil maakapitali väärtus kõrgem oli. Sellel põhjusel on siis soowi avaldatud, mis ka ühel Wiljandi G. põllum. seltsi koosolekul seltsi abiesimehe parun Krüdeneri poolt avaldatud sai, et põllupidajad lihtsama põllupidamise wiisi, kus enam masina ja vähem irimehe tööjõudu tarwis läheb, siise seakfiwad. Lihtsamaks põllupidamise wiisiks nimetas parun Krüdener karjakasvatamist ja põldude heina alla jätmist. Põllupidajate seisukohalt waadates on niisugune majapidamise wiis efialgul ehk vähemalt nii kaua kui rahwas vähem ja põlluharija rahwa üleüldine haridus madalal järjel on, muidugi tulus, iseäranis suurepõllupidajatele, kelle maa maksud läbistiftu odawad ja maakoha looduslikud tingimised nii head on, et need juba looduslikus olekus, ilma põhjalikuma harimise tööta, saaki annawad, mida suure karja ülewal pidamisest wõib tarwitada. Teine lugu on aga siis niisuguse põlluharimise wiisiga, kui rahwa arw kasvab ja sellega ühes ka nende haridusline seisuford kõrgema astme peale tõuseb, siis ei ole wõimalik mitte maad wabalt maas lasta olla ja kaswawat rahwahulka sellest eemale tõr-

juda ehk jälle palga eest maad harima panna. Rahwa üleüldise hariduse kaswamise läbi kaswab ka rahwal oma seisukoha arwustamise wõim ja loomulik tung wabaduse järele, mis nende üksikuid liikmeid oma perekondliste olude eest hoolt kandma sunnib. Et aga perekondlisi olusi korraldada saadaks, jelleks lähed põllutöölisele palju kindlamat seisukohta tarwis, kui praegused olud, milles põllupidajate perekondliku elu asutamine peaaegu wõimata ehk väga waewaline on, temale pakkuda wõiwad.

Enne kui ma oma mõtet meie töörahwade olude korraldamise kohta awaldan, tahan jün ühe suurema asjatundja, agr. A. D. Blombergi sellekohaseid mõtteid ette kanda. See kirjutab Soome ühistegewuse healekandjas „Bellermos“ kõnes olewa asja kohta m. s. järgmiselt:

„Kendest mitmetest külgedest, mis selles asjas tähele tuleb panna, on aidatawate (põllutöörahwade) kombelik seisukoht kõige tähtsam. Tuleb selle eest hoolt kanda, et aidatawate waimlik ja kombelik püsiwus, wastupidawus ja kohuse tundmus ei lödweneks, abrats ei läheks ega nüritud ei saaks, waid otse ümberpöördukt karastatud ja kaswatatud wõiks saada. Sest maailma ajalugu kui ka igapäewane elu näitawad, et kui rahwa tihtisi ehk üksikuid inimesi otsekoheste kingituste läbi, mille eest neil mingit

tööd teha ega waewa näha tarwis ei ole, aidata tahetakse, siis teeb niisugune aitamine meile enam kahju kui kasu, see teeb inimese kolbluse tundmuse nüriks ja kasvatab selkombel temas hoolimatust, lohatust, logelemist ja häbematuft. Ja kui kord need halwad omadused kasvavad, siis nii hästi ükfil inimene kui ka terve rahwa tiht langeb alla, mädaneb seal ja määndab ka kõike seda, mis tema ümber on.

Meie põllu-töörahwast tuleb aidata, aga seda aitamist tuleb selkombel toimetada, et selle läbi meie põllu-töörahwa kolblilik seisukoht lödwendatud ei saaks. Seda tuleb selkombel aidata, et ta iseennast aitama õpiks.

Mõjuwam abinõuu, mis inimeses ise oma wäärtuse ja kohuse tundmusest kasvatab, on waranduse ja iseäranis liikumata waranduse omandamine. Sellepärast võib siis ainult selleläbi meie maa töörahwa seisukord korraldatud saada, kui meie maarendi olusi parandatakse ja wähema wäärtusega maad põllutööliste peale peale wälja renditakse.

Selle tähtsa asja kordasaatmiseks — nagu juba kõiges teistes maades tähele pandud ja õigeks tunnistatud — tuleb meie põllumeestel ühistegewusesse astuda. Maa omandamise põhjal ainute õige põhjusmõte on see, et keegi

ilma hinnata maaomandamise õigust ei saa. Aga kui keegi maaomanikuks tahab saada, siis tuleb seda temale kõigipidi võimalikuks püüda teha, ja nagu juba nimetasin, pakub ühistegewus temale selles asjas suurt abi. Tuleb nimelt ühendatud jõul mõni selle otstarbe kohane koht muretseda ja seda ilma maata inimeste jauts otstarbekohaselt ära jautada. Maatükid tulewad siis maata inimestele kas rentida ehk koguni päriseks müüa. Seda müümist võiks kõige parema järeldusega otsjoni wiisil toimetada. Maatüki omandamise korral tuleb omandajal muißt osturaha kohe sisse maksta ja järele jäänud summa ajajooksul wõlawähenduse maksu näol ära tasuda.

Mis tarwitatawate maatükkide suurusesse puutub, siis wõiwad need mitmesuguses suuruses olla, sest, nagu elunähtus näitab, põhjened nende suurus aja, kohalikude olude ja ühikute inimeste peal. Seidub näituseks inimesi, kelledele koguni weikestest maatükkidest, kõigest ühest ehk kahest wafamaast, mida nad oma aia- ehk kartula-maaks tarwitawad, küllalt saab. Riisugused üksikud inimesed on peaaesjalikult käsitöölised, kelle tähtsam sissetulek nende käsitööst on. Need jälle, kes endid ainult põllutööst elatada tahawad ja töelikud põllutöötegijad on, tarwitawad suuremaid maatükki. Nende maa-

tükide suuruse määrab muidugi see olukord, kuidas väljaspool oma kohta teenida saadakse. Üleüldse tuleb niisuguse maajagamise juures tähelepanna, et seda mitmesuguses suuruses jagataks, sest et niihästi suuremaid, kui ka weiksemaid maatükka ehk kandikohtasi tarwis läheb.

Et niisuguste weikeste maakohtade ilma maata inimestele jagamine alati õieti oma otsustarb ei ole täitnud, seda on elunähtus tõets näidanud.

On näituselks seda tähele pandud, et maa aja jooksul ostmise läbi mõnede harwade üksikute kätte on läinud. Seda nähtust võib aga sellegi pärast ära hoida, kui juba alustuses selle eest hoolt kandma hakatakse. — Niikaua kui niisugune kandikohtade müümine ja ostmine äriasjaks ei saa, ei wõi nende asutamist mitte kahjulikuks pidada.

Wäga palju põhjeneb ka nende seaduste peal, millede järele kandikohtade müümine ja ja rentimine sünnib ja kuidas neid seadusi täidetaks.“

Mõnda agr. A. O. Blombergi arwamine põllu-tööräha olude korraldamise kohta. Nagu sellest arwamisest wälja paistab, peab tema kandikohtade asutamist kõige kohasemaks põllu-tööräha olude parandamise abinõuks.

Selle läbi saavad põllu-töörahma perekondlikud tingimised kindlama aluse peale rajatud, mis neid maataöö juurde rohkem finni fiub ja neid sellest suuremat waimustust ja huwitust otjima sunnib. Nagu teame, on igas ühes inimeses loomulik fund oma kodu ja oma perekonna järele, ja mida kõrgemale rahwa üleüldine haridus tõuseb, seda suuremaks kasvab ka kindla seisukorra armastamine ja tung oma perekonna asutamise järele. Et see nii on, siis ei wõi seda mitte kahjulikult nähtuseks pidada, waid otse ümberpöördukt kasulikult asjaks, mille eesmärk inimesefugu edenemine nii hästi arwu kui ka hariduse poolest on.

Kandikohtade asutamine jellas oletus, nagu agr. D. A. Blomberg seda soowib, ei ole meie oludes praegusel korral eht wähest mitte wõimalik, sest et meie olud jelleks fündjad ei ole. Selle wastu wõikfiwad aga meie tohaomanikud sel kombel kandikohtafi asutada, et nad oma wäheha wäärtusega metsamaad, nagu mõned kodust kaugel olewa metsaheinamaad ja oma kohast eemale ulatawad maakohtad, mille harimine omal raske, iseäranis siis kui palgatud töörahwast peab pidama, kandikohtadena töörahwale pika aja peale wälja rendiwad ja neid ise oma kulul majad peale lasets ehitada. Niifuguste kandikohtade asutamine ei ole küll

igal talul võimalik, aga niisugustel taludel, kellel see võimalik on, peaks nende asutamise eest tingimata hoolt kandma. See tartus, et see viis, kui kandikoha omanikka ise majad peale lastakse ehitada, talule hädasohtlikuks võiks saada, on tihti ülesigne ja ilma põhjendamata. Kandikoha väljarentimise korral peab juba rentija selle eest hoolt kandma, et kandikoha wõtja tõesti töötas ja auusa loomuga inimene on ning ta tarwilikul korral oma koha eest kautsjoni sisse wõib maksta. Peale selle tuleb veel rendi kontrakt niiviisi teha, et selle läbi kõik korratused, mis kandikoha omaniku poolt peaks ette tulema, ära saaksiwad hoitud. Niisuguste kandikohtade omanikude walimise korral oleksiwad need tunnistused väga tähtsad, mis peremeeste poolt oma teenijatele nende teenimise aja lõpul wälja on antud, sest et nendest kandikoha väljarentija hõlpsasti näha wõib, misjugune minewik sellel isikul on olnud, kellele ta kandimaad wälja rendib. Sfeenesest on mõista, et igaihele töömehete kandimaad ei wõi rentida, sest et igauks selle pidamiseks kohane ei ole. Ainult nendele põllutöömehesetele wõib hea järeldusega kandimaad rentida, kes endises tegewuses kõige suuremat hooljust, wiisadust ja agarat edasipüüdmist üles on näidanud ja peale selle veel oma peremeeste

ehk tööandjate vastu auufameelelised ja õigla-
fed on olnud.

Et selkombel korraldatud kandikohtade asuta-
mine, nagu praegu seletatud, meie põllu-tööraha
olusi ajutiselt parandada võib ja praegust töö-
raha linnadesse ja wabrikutesse rändamist märksa
wähendada saab, on üsna kindel. Päris soowita-
wat wilja võib see aga muidugi alles siis kanda,
tui meie maal põhjalikud põllumajanduslised uuen-
dused ette wõetakse ja meie rahwas enam haritud
saab ning omawahelise ühistegewuse kasu rohkem
tundma õpib, mille läbi siis weikesedgi jõud suuri
asju korda wõiwad saata. — Mõnelt poolt on küll
kandikohtade asutamise peale kahklase pilguga waa-
datud ja nende tulewikku Wenemaa sisemiste tu-
bermangude weike-põlluharimisega wõrrelda kat-
situd, aga see teguwis on eetslik. Meie peame
asja sellest küljest arwustama, kuidas see loodusli-
kust küljest kõige tähtsam on ja inimesesugu selle
kõrge kasu täitmisele juhib, mis temale juba alg-
misest on antud. Selle kasu järele peawad kõik
looduse nähtawad ja nägemata jõud inimese
teenistusesse saama sunnitud ja nende waral
kõik maa toored ained walmis aineteks tehtud
saama. See võib aga siis ainult inimeste
käes korda minna, tui inimesi nii palju on,
et neid iga maatükikesse harimisets jätkub.
Inimeste arwu võib ainult selle läbi kaswa-

tada ehk suurenenema saada, kui ükssikute inimeste perekondlikude olude parandamise eest hoolt kantakse, neile esitaks oma perekonna asutamist võimalikuks teha ja pärast neid ise endid aitama õpetataks. Selleks läheb muidugi kõige rohkem wabadust ja haridust tarwis. Sellest ei ole veel taimetäswule küll, et maapind rammus ja sigitaw on, mis ainult seemet idanema ja tärkama sunnib, waid selleks läheb ka sooja päikese paistet tarwis. Kui taimed maast küllalt tihedalt üles tärkawad ja esialgul suurt elujõudu awaldawad, ei wõi nad siiski mingit edu awaldada, kui nende ümber alaline maru mõllab ja tormipilwed päikese-paiste täielikult kinni peidawad. . . „Inimene künnab ja külvab, aga Jumal kasvatab,“ ütleb Gesti rahwa wanasõna. Põllumees harib maad ja külvab seemet, aga ilmadele, millest taimetäiw niisama juurelt ära ripub, kui maast, ei wõi põllumees oma wõimuga midagi parata — selleks läheb palju kõrgemat wõimu tarwis. . . Et Wene sifemistes tubermangudes weikepõllupidamine edenenu ei ole ja selle pidajad näljahädaga wõitlewad, siis ei tule seda wiga mitte ainult sealse weikepõllupidamise sifemi süüks lugeda, waid peaaegalikult kohaliku maajautamise wiisi omaks, mis wäga kõikum on ja peale selle veel ülemate

jüüts, kes põlluharija rahwa elukutselise hariduse edendamise peale seniajani väga vähe rõhku on pannud. Teistes maades, kus riigivalitsus põlluharija rahwa hariduse edendamiseks palju tööd on teinud, on kandikohtade asutamine wiimastel aegadel väga juuresti edenemud ja seda edu on ka kõige paremaks töörahwa olude parandamise abinõuks nähtud.

Ragu eespool juba tähendatud, võib ainult sellest inimesest osaw töötegija saada, kes waimustusega ja põhjalikult oma tööd teeb. Et aga inimene seda õppida võiks, selleks on temal niisugust tööd tarwis, mida tema töö enese pärast teeb ja töowiljast taju saab. Selleks on siis oma tööpõld, mida põllu-töömees kandikoha näul omale omandada võib, kõige kohasem. — Kandikohtade asutamisega peab aga ühtlasi ka põllu-töörahwa elukutselise hariduse eest hoolt kantama, sest ilma sellela woiwad meie kandikohtade pidajad sellele samale seisukohale jõuda, kus sijemiste kubermangude hingemaa elanikud on. Elukutselise hariduse läbi võib põllu-töömees oma kandikoha pidamist nii tulusaks teha, et ta sellega ennaft ära elatada võib. Et see nii saab olema, seda näitab meile teiste maade kandikohtade pidajate edenew elujärg. Peale haridust tuleb weel ühistegewuse aadet kandikohtade pidajate

kestel hästi edendada, sest et selle teukstegemisel nende olemas olemise kohta weel palju suurem tähtsus on, kui suuremaa pidajate kohta.

Kus aga siisgi kandidohtade asutamise läbi töörahwa seisukorda võimalik korraldada ei ole, seal tehtagu töörahwa perekondlikude tingimiste täitmine selkombel võimalikuts, et nende jaoks iseäralik maja tarwilikkude korteritega ehitatakse, kus nad oma perekondadega lähedasti elada woiwad. Et põllu-töörahwa olude korraldamisel üleüldise põllumajanduse edenemise kohta tõesti väga suur tähtsus on, sellepärast püüdku iga põllumees, kellel mõera perega tegemist on, selle seisukoha kindlustamiseks ja üleüldiseks korraldamiseks oma jõudu mööda kaasa aidata. Glunähtused on näidanud, et teenijad oma peremehest väga suuresti eeskujuwõtawad ja neist töötegemise ja elamise wiisifi, mida nad oma pika ehk ka lühikeste teenistuse aja järele oma peremehe juures tundma õppinud, ka oma pärastises elus tarwitada püüawad. Sellepärast püüdku ka igaüks peremees oma teenijatele tõesti hea eeskujuks olla ja oma kõrgema seisukoha läbi nende käeläigu parandamiseks mõjuda püüda. Peremehed kaswatawad ise enestele teenijaid ja sellepärast, kui nad häid teenijaid tahawad saada, siis peawad nad ka nende kasvatuse eest hästi hoolt kandma.

On nähtud, et nendest teenijatest, kes lapsest saadik oma peremeeste juures kirjandusega tuttavaks saanud ja seda lugema harjunud, pärast suured kirjanduse armastajad on saanud. Muidugi mõista, et need teenijad, kes kirjandusega ümber käivad, ka laiemal filmaringiga on ja oma seisukorra parandamiseks midagi nõuda ja teha teavad. Need perepidajad siis, kes midagi oma filmaringi laiendamiseks ei tee, kirjandust ei lue ega seltslikult elust osa ei võta, leiavad sagedasti oma võera pere poolt põlgust, mis seda järeltab, et teenijad teda pikemat aega teenida ei taha, sellest hoolimata, et ta neile kõrgemat palka lubab. Sagedasti kasvatavad ka niisugused perepidajad halbu teenijaid, kes oma ülesannet ei tunne ega oma peremehe sõna kuulda ei taha.

Edespäi, kui põllumajanduslik tegemust rohkem looma kasvatuse peale juhitud saab, tulevad põllu-töörühma isiklikud kasvatuse viad palju enam nähtavale, kui praegusel korral, mil enam põldu haritakse ja taimed kasvatatakse. Nagu teame, mõjub igalüks töö töötegija iseloomu peale ja teeb teda aja jooksul kas heaks ehk halvaks inimeseks. Alg-aegadel, mil inimesed jahipidamisest ehk kalapüüdmisest elasiwad, olivad inimesed loomu poolest toored, sõjahimulised, ja see tuli pea-

asjalikult sellest, et neil igapäew tapmisega tegemist oli. Põlluharimine ja taimeede kasvatamine selle vastu aga harib inimese loomust, teeb teda niihästi taimeede kui ka oma naabrite, teiste inimeste ja loomade vastu kaastundlikumaks. Põlluharijad rahwad ei ole sellepärast mitte sõjahimulised, nad on järelandjad ja paenduvad ning püüawad teistega wõimlikult heaga läbi ajada, kuna aga selle vastu suured tööstuse ehk wabrikute rahwad selle iseloomus ilma eluta ja kaastundmuseta masinate järele kaswatatud, rohkem sõjahimu ja sõjas wastupidawust üles on näidanud. Et siis põlluharimises ja loomade kasvatamises inimese iseloomul palju suurem tähtsus on, kui wabrikute elus, sellepärast on ka inimese tööjõul põlluharimise ja loomade kasvatamise kohta palju suurem tähtsus. Ühe taime ehk looma otstarbekohases kasvatamises ei wõi masin midagi korda saata, kuna inimese isiklik tööjõud seal palju wõib teha. Minult aedniku osawuse ja k ä t e t ö ö läbi on kõige paremad wiljapuu tõud kaswatatud ja niisama on ka karjapidaja isiklikude omaduste läbi, millel masina wärgiga mingit ühendust ei ole, kõige paremad karjatõud saadud. Seda ei ole ka mitte suure karja omanikud teha wõinud, kus palju palgatud tööjõudu on tarwitatud, waid kõigest ühe ehk

kohe lehma omanikud. See tõelik nähtus on iseäranis Saksimaal viimastel aegadel kõige enam nähtavale tulnud.

Et otstarbe kohane karjakasvatamine ainult siis hästi tõrda võib minna, kui karja talitajateks taastundlikud ja asjatundjad inimesed on, kes kariloomdega kui surmud masinatega kalgilt ega armutalt ümber ei käi, vaid neid oma taolisteks elawateks olevusteks peavad, kellel niisama hing ja ihu on ja niisama puhust, soojust, walguist ja hellust oma kojumiseks tarvitavad, kui karjatalitajad isegi, selleks lähed inimlikku olekut tarvis, mida ainult praeguste olude korraldamise ja kõrgema hariduse läbi meie töörahwale pakkuda võib. On lähele pandud, et jeda mööda, kuidas tööinimese majandusline seisukord paraneb, ka inimese isiklik tööjõud ja üleüldine kohusetundmine kasvab. Sellepärast tulutawadgi väljamaades juurte wabrikute omanikud suured summad oma töörahwa majandusliste olude korraldamiseks, mida see neile jälle oma edenenuid isikliku tööga mitmewõrdselt tagasi tajub. Otse jamaajugune lugu, kui wabriku töörahwaga, on ka põllutöölistega. Kui nende majanduslikka olusi parandatakse ja neile iseäranis perekondlike tingimiste täitmine võimalikuks tehakse, nagu jeda juba mitmed wabrikute omanikud oma töö-

rahwale on teinud, siis on kindel, et põllu-
töörahwast palju parema meelega oma esi-isa-
dest päritud elukutse juurde paigale jääb, kui
linnadesse ehk wabrikutesse rändab, kus ta
selle uue tundmata elu hädaohtlikudes laenetes
koige suuremasse wiletusesse wõib sattuda.
Hõlpsasti saadud tööpõld lõpetab niisama hõlp-
sasti töö ja palga andmist ning jätab selle
läbi oma peal töötegijad nälga. Suured wab-
rikud wõiwad hõlpsasti oma tegewust lõpetada
ja oma töötegijad puupaljaks jätta. Sellepärast
on siis alati parem põllutöö juures paigal olla.

Põllu-töörahwa olude korraldamise korral
tuleks ka tingimata meie perepidajatel enestel
iseenele edasi harimiseks ja filmaringi laienda-
miseks agarasti töötada. Sest nagu eespool
juba tähendasin, wõib ainult niisugune töö-
andja oma pere poolt täit sõnakuulmist ja lugu-
pidamist leida, kes oma teadmiste ja filma-
ringi laiuse poolest perest kõrgemal seisab. Nii-
sugune peremees ehk tööandja, kes ühtegi aja-
lehte ei lue ega üleüldse kirjandusest midagi
lugu ei pea, saawad warsti oma teenijatest
põlatud, sellest hoolimata, et nad ka ise oma
peremehe eeskujul kirjanduse lugemisega tegemist
teha ei taha. Sellepärast nõuab siis praegune
aeg igalt põllumehelt, kes ajaga ühes edasi
tahab sammuda, wäga palju. Põllumehel on

kohusi iseenele, oma haritava maa ja ühiskonna vastu. „Istamaa nõuab, et igakuks oma kohuseid täidaks,“ ütles Inglise admiral Nelson. Seda enam nõuab aga see maatükk, mida põllumees harib, oma vastu kohusetäitmist, sest et see muudu vilja kanda ja oma kohuseid põllumehe vastu täita ei või. „Et aga põllumees oma kohuseid maa kohta, mida ta harib, täita saaks,“ kirjutab Soome põllutöö ajakiri „Bellerwo“, sellepärast läheb temal ametiteadust tarwis, niisugust teadust, mis mitte tema masinliku töötegemise peal ei põhjene, vaid milles oma teaduslik ja tegelik kindlus on. Omas ametis tarvitab siis põllumees ka arwustamise osawust. Mõtte-ader peab alati teras-adra ees käima. Seni ajani on küll arwatud, et põllumehele mingisugust kõrgemat teadust tarwis ei lähe ja sellepärast on meie põllumehed need lapsed, kes kodutalu omandajateks on jäänud, koguni ilma hariduseta jätnud. Et see aga nüüdsel ajal enam nii ei või sündida, seda näitab meile meie praegune põllumeeste tagurpidi minev elu. Käe ja waimu töö peab praegusel ajal väga ligidases ühenduses olema. See on põllumehe tegevuse esimene seadus.

Põllumees ei tohi kõike wana ainult sellepärast ära põlata, et see wana on ja kõike uut ainult sellepärast heaks kiita, et see uus

on, waid temal tuleb kõik terawalt järel kat-
fuda ja ainult seda alal hoida ja tarwitada,
mida ta kõige parema näeb olemat. Elunäh-
tus on kõige parem õpetaja. Mõni noor põl-
lumees ongi sellepärast oma majapidamise ära
rikkunud, et ta oma esi-isade majapidamise
wiisi halwaks on pidanud. Need elunähtused
ja näpunäited, mis me oma esi-isadelt oman-
danud, tulewad alati silmas pidada, aga kõige
enam tuleb nende agarust, leplikku ja kokku-
hoidlikku olekut, mis neil väga omane oli ja
mis ka praeguse aja põllumehel tema olemise
eest mõtluses väga tähtjas on, väga tähtsaks
pidada.

Põllumehe töö on alalisel edenemise teel.
Sellepärast peabgi tema seda aja nõuete järele
muutma. Niisugune majapidamise wiis, mida
meie esi-isad tarwitasiwad, ei kõlba nüüd enam
endises olekus tarwitada. Põllumehel tuleb
siis just sellepärast arwustuse osawust tarwis,
et ta uutest majapidamise parandamise abi-
nõuudest neid tarwitusele mõistaks wõtta, mis
tema majapidamisele kohased on, ja muid
nende kõrwal jälle ära jätta, mis enam koha-
sed ei ole. Aga seda wõib tema ainult oma
tööosawuse ja elunähtuse põhjal kogutud tea-
duse läbi korda saata.

Põllumees peab kõikide oma tööde ja uute ettevõtete jaoks kindlad eelarved tegema, sest muidu võivad need liig kalliks ja kahjulikult minna. Nii on iseäranis asjalugu, kui uusi maatraamituusi ette võetakse, uusi maid üles tehakse, majasi ehitatakse ehk jälle karja pidamises mõnesugusi parandusi korda saadetakse. Hästi tehtud eelarvel on tihti palju juurem tähendus, kui tööl enesel, mis küll hästi aga fiisgi ilma eelplaanita tehtud.

Igakuks saab ilma pikema seletuseta aru, misjuguft suurft kassu sellest tuleb, kui iga töö juures head korda peetakse, nii et igakuks töö omal ajal ja õigel viisil tehtud saab. Aga hea korraga ühtlasi tuleb ka majapidamise seisukohta ja selle makswust terawalt silmas pidada. Sellepärast peab iga põllumees oma majapidamise üle kindlad arwed tegema; raamatupidamist ongi sellepärast „majanduslikeks jüdametunnistuseks“ nimetatud. Rahjuks peame aga nägema, et suurel osal meie põllumeestel selles asjas koguni uinaw jüdametunnistus on, sest nad ei tunne oma majapidamist ja selle ükfituid harufi. Nii on näituseks karjapidamisega lugu. Ei tunta ükfitute lehmade lüpsisuurust, ei teata ka, misjugune loomade pidamine majanduslikust küljest waadates tulus ehk tuluta on.

„Aga kõige enam on praegune aeg seda õpetanud,“ kirjutab Soome ühistegemise heale-
kandja „Pellerwo“ edasi, „et keegi põllumees
enam ütkinda edeneda ei wõi, waid ta peab oma
ametiwendadega, teiste põllumeestega, ühinema
ja nendega ühel nõuul ja jõuul edasi püüdma
hakkama. Tema peab oma naabritega ühes
oma põlluteaduslike hariduse edendamiseks tööd
tegema, oma põllusaaduseid müüma ja ostma
jne. Tema peab ka ühistegemist, seda meie
aja kõige tugewamat sõjariista tarwitama õp-
pima. Sest põlluteadus ja ühistege-
mus on need abinõud, mis põllumehes maa-
waimu wõiwad kaswatada ja temas tema ameti
wastu palawat armastust sütitada, ilma mil-
leta tema omas töös edeneda ega iseennast õn-
nelikuks teha ei wõi. Alles siis, kui tema oma
meelest ennast õigel seisukohal tunneb olema,
kui tema oma töö juures paigal tahab olla ja
oma majapidamise parandamisest kõige suure-
mat löbu tunneb, alles siis asub õige õnn ja
rahulolemise tundmus tema katukse alla.“

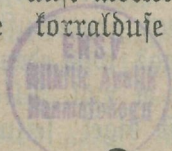
*

*

*

Gezpool awaldatud mõtted on warem kir-
jutatud, mil olud teistsugused oliwad, ja selle-
pärast ei ole need mõnest kohast enam praeguste
olude kohased. Iseäranis on kandikohtade asu-

tamise mõtted selles olekus, nagu need seal
avaldatud, ajast maha jäänud. Praegustel
oludel, mil seaduslik kord puudab ja riigiva-
litlus meie põllumajandusliste olude paranda-
mise peale väga vähe rõhku paneb ning meie
rahwal täitsa enesemääramise õigus puudub,
ei tule põllutöörahwa olude parandamiseks
kandikohtade asutamistest ajutiseltgi kuigi
suurt kasu. Meil tuleb paremaid aegu oodata,
mil meie põllumajanduses põhjalikumaid
uenduusi ettevõtta võib. Senini valmistagu
põllumehed nende eespool avaldatud mõtete
järelle endid uute olude vastuvõtmiseks ja kat-
sugu ise nende najal uusi mõtteid ja sihtisid
meie põllutöö olude korralduse kohta üles
seadida.

S. Leoke'je

tulul ilmanud uued kasulikud põllumajanduslised
 raamatud:

	Hind	40 kop.
Muru- ja rehepeksu masinate hoolekandmine	"	"
Zuhatus, kuidas hobuseid otstarbekohaselt kasvatada tuleb	"	10 "
Kanade pidamine	"	10 "
Karjakasvatamine põlluma'anduses.	"	12 "
Kodumaa arstirohud. Piltidega.	"	20 "
Lammaste pidamise õpetus	"	12 "
Liivimaa harimise õpetus.	"	20 "
Looduse saladuste mõti. 12 annet á	"	30 "
Mättes Eesti põllutöö olude korraldamisest	"	10 "
Põllupidaja kassa püüraamat	"	10 "
Seesama, tabelitega, mitmesuguses suuruses	"	— "
Õpetus, kuidas põllumaad tunda ja pa-	"	"
parandada võib	"	12 "

Peale selle saab minult igasuguseid õpetuse ja muid raamatuid ja kirjutuse abinõusid.

✻ ✻ Täieline kir'astuse nimekiri hinnata. ✻ ✻

Laenu - raamatukogu

Wanu ning uuemaid kirjanduse pärlisid lugemiseks.

≡ Laste mänguasju, ≡

pildi raamisid ning mitmeid kauba tarwitusi saavad
 õhjad siit kõige paremini.

Pasun lahkesti vaatama tulla, [sest oma siin on kuningas.

Auupakkumist S. Leoke, Wiljandis.

Tartu uul. nr. 9. Roudori majas.

S. Leoke'je

kulul ilmunud uued kasulikud põllumajanduslikud
raamatud :

Muru- ja rehpepsi masinate hoolekandmine juhatus, kuidas hobuseid otstarbekoha- selt kasutada tuleb	Hind 40 kop.
Kanade pidamine	" 10 "
Karjakasvatamine põllumajanduses.	" 12 "
Kodumaa arstirohud. Piltidega.	" 20 "
Lammaste pidamise õpetus	" 12 "
Piivimaa harimise õpetus.	" 20 "
Loobuse saladuste mõti. 12 annet á	" 30 "
Mõtted Eesti põllutöö olude korraldamisest Põllupidaja kassa püüraamat	" 10 "
Seefama, tabelitega, mitmejuures suuruses Õpetus, kuidas põllumaad tunda ja pa- parandada võib	" 70 "
	" 12 "

Peale selle saab minult igasuguseid õpetuse ja
muid raamatuid ja kirjutuse abinõusid.

✻ ✻ Täieline kirjastuse nimekiri hinnata. ✻ ✻

Laenu - raamatukogu

Wanu ning uuemaid kirjanduse pärlisid lugemiseks.

≡ Laste mänguasju, ≡

pildi raamisid ning mitmeid kauba tarwitusi saavad
õhjad siit kõige paremini.

Palun lahkesti waatama tulla, sest oma siin on kuningas.

Auupakkisult

S. Leoke, Wiljandis.

Lartu uul. nr. 9. Kondori majas.

A. Johannson

Mõtted

Eesti põllutöö olude
korraldamisest

Hind 10 kop.

ARHIIV-
RAAMATUKOGU
H. LEOKE

Kirjastaja H. Leoke, Wiljandis